

БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО

УДК 021.62 (477)

М.В. Ануай

РЕГІОНАЛЬНА ТЕМАТИКА В БІБЛІОТЕКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються питання стану регіональних бібліотекознавчих досліджень в Україні. Застосовано бібліометричний аналіз до вивчення регіональних аспектів у дисертаційних дослідженнях з бібліотекознавства періоду 2000-2014 рр. Доводиться необхідність зберігання цілісності методологічного апарату наукових досліджень із бібліотекознавства.

Ключові слова: регіональне бібліотекознавство, загальне бібліотекознавство, бібліометричний аналіз, дослідження, соціально-комунікаційний підхід.

М. V. Apshay

REGIONAL THEMES IN LIBRARY SCIENCE STUDIES IN UKRAINE

The article considers questions about the state of the regional library science research in Ukraine. The bibliometric analysis is applied to the study of regional aspects in dissertation researches in library science for the period 2000-2014. The necessity of preserving the integrity of the methodological apparatus of scientific research in the field of library science is proved.

Keywords: regional library science, general library science, bibliometric analysis, research, socio-communicative approach.

Регіональна тематика є досить актуальною в усіх сферах соціокультурної діяльності в Україні. Вивчення регіонального рівня функціонування бібліотек у єдиній національній системі України відіграє важливу роль у процесах освоєння інновацій комунікаційної сфери суспільства. Найчастіше, саме регіональні проекти ініціюють новації в діяльності бібліотек із питань модернізації та розвитку всіх основних напрямів їхньої діяльності. На це звертають увагу українські дослідники І. Давидова, Л. Пілко, Л. Петрова, О. Воскобойнікова-Гузева, М. Слободяник. Все частіше регіональні бібліотечні системи включаються до розгляду як інтегральна частина бібліотечного соціального інституту країни. Аналіз змін у бібліотечній сфері України за всіма напрямками свідчить про те, що регіональні бібліотечні системи досягли певних успіхів [1].

Високу оцінку регіональних досліджень, за результатами аналізу наукової діяльності в регіонах Росії, дала у своїй роботі І. Осіпова [2]. При цьому, автор наголошує на тому, що у реалізації проектних дій у бібліотеках виявилось певне розходження між теорією питання та рівнем їхнього засвоєння бібліотекарями-практиками у регіонах [2, 268]. На нашу думку, подібна ситуація є одним із моментів, що стосується взаємозв'язку загального бібліотекознавства та його регіональної теоретичної підсистеми. Тобто, постає питання про те, як пов'язані між собою методологічні установки загального бібліотекознавства та практика їхнього використання в регіональних наукових дослідженнях. Залишаються невизначеними протиріччя між вивченням загальнобібліотекознавчих проблем функціонування та розвитку бібліотечного

соціального інституту та його регіональних складових.

Важливість регіонального розгляду діяльності бібліотек в Україні зумовлюється необхідністю підтримки інформаційної рівноваги в забезпеченні потреб регіонів, як одного з показників якості життя населення нашої країни. Додамо, що до переліку показників якості життя територій мають бути включені: діяльність органів місцевого самоврядування, функціонування бізнесу та розвиток культури. З огляду на традиції українського бібліотекознавства, виникає потреба вивчення методологічного рівня забезпечення досліджень в ОУНБ. Підкреслимо, що регіональні аспекти теоретичних та практичних узагальнень наукової роботи ОУНБ зробили вагомий внесок у розвиток загального бібліотекознавства ще в період його теоретичного та методологічного оформлення в середині ХХ ст. В теорії це знайшло відображення в регіональному бібліотекознавстві як складовій загального бібліотекознавства. Ґрунтовно та глибоко регіональне бібліотекознавство отримало розвиток у працях відомого російського бібліотекознавця М.С. Карташова [3, 4].

Метою статті є бібліометричний аналіз потоку регіонально-бібліотекознавчих досліджень в Україні в масиві дисертаційних досліджень із бібліотекознавства. Завданням є виявлення структури регіонального дискурсу бібліотекознавчих досліджень в Україні.

Проблемна ситуація полягає в тому, що наукові доробки в цих аспектах дозволили бібліотечним фахівцям регіональних бібліотек, зокрема ОУНБ, визначити пріоритети у формуванні своєї науково-дослідної роботи та реалізації практичних заходів щодо вдосконалення системи документально-інформаційного забезпечення своїх користувачів. Про регіональний підхід як основу бачення проблем регіональних особливостей розвитку регіональних бібліотечних систем згадують автори роботи [5]. На думку фахівців, регіональний підхід відбиває тенденцію інтеграції предметних знань, що відтворюють цілісну картину бібліотечних процесів та явищ і відповідають більш адекватному висвітленню бібліотечної дійсності. При цьому, кожний бібліотечний об'єкт і процес є елементом територіальної бібліотечної системи (ТБС), в якій усі елементи тісно взаємопов'язані.

Теоретичне підґрунтя виконання нашого дослідження становить також комунікаційний підхід, який значно поширює наукові можливості вивчення явищ та фактів у бібліотечній сфері та виявлення суттєвих ознак її інтеграції до комунікаційного простору сучасності. Поширення комунікаційного підходу в бібліотекознавстві є відображенням трансформаційних змін у бібліотечній діяльності та стає методологічною базою сучасних бібліотекознавчих досліджень, оскільки, крім системних положень бібліотекознавства і теорії регіонального бібліотекознавства, включає інтеграційний погляд на весь бібліотечний процес у системі соціальних комунікацій. На розгортання комунікаційного підходу впливає стратегія перетворень бібліотечної діяльності [6].

Для визначення проявів регіональних аспектів у бібліотекознавчих дослідженнях як головний було використано бібліометричний метод, який дозволяє скоординувати аналіз обраного масиву за певними ознаками. До його застосування бібліотекознавці звертаються все частіше. Треба згадати ґрунтовні бібліометричні дослідження О.М. Кобелева, Л.А. Литвинової, Л.Г. Глазунової, а також роботи російських дослідників О.Л. Лаврик, О. Воверене, О.М. Зусьмана, А.В. Нестерова, Н.Л. Рженцевої. Можна казати про певний досвід його використання у традиційному вигляді, а також з використанням спеціальних інформаційних програм.

Відзначимо, що аналіз бібліотечної практики протягом останніх років дозволили встановити фактори і підходи до визначення актуальних завдань бібліотек з адаптації до нових умов і подальшого розвитку [6]. Особлива увага в публікаціях приділяється вивченню зовнішніх та внутрішніх факторів функціонування та розвитку бібліотек. При цьому, комунікаційні системи регіонів та суспільства в цілому отримали теоретичне обґрунтування, що базувалося на досвіді роботи бібліотек у період інформатизації та засвоєння комунікаційної технології. Головним висновком численних досліджень регіональних бібліотечних систем (РБС) було досягнення загального розуміння того, що бібліотеки є базовими установами в соціально-культурних процесах у регіонах. На думку В. Ільганаєвої, це є наслідком пе-

ріоду суттєвих трансформацій бібліотек як соціально-комунікаційних структур [7]. Фахівці вважають, що бібліотеки мають зосереджувати свою увагу на поширенні інформаційно-аналітичного забезпечення регіонів, вивченні інформаційних потреб нових груп споживачів інформації та знань, освоювати нові способи надання інформації та представлення інформаційних послуг у комунікаційному просторі країни [8, 9].

Регіональні аспекти вивчення бібліотечної практики діяльності бібліотек становлять важливий сегмент бібліотекознавчих досліджень в Україні. Однак, він є недостатньо визначеним у сучасному українському бібліотекознавстві, а також відсутні будь-які оцінки або обговорення його використання в наукових розвідках або дослідженнях регіонального рівня. Коріння основних положень концепцій регіонального бібліотекознавства пов'язується з ім'ям російського науковця М.С. Карташова. Йому належать ґрунтовні роботи з розробки регіональної бібліотекознавчої теорії, її методології, завдань, методики. В російському бібліотекознавстві цей напрям підтримується у роботах інших дослідників. У ході аналізу публікацій ми не виявили теоретичних розробок представників українського бібліотекознавства, або практиків з питань регіонального бібліотекознавства. Це підтверджують і оглядово-аналітичні роботи відомих українських дослідників О.В. Воскобойникової-Гузевої, Л.В. Глазунової, Л.А. Литвинової, М.С. Слободяника [10-14].

М.С. Слободяник у роботі «Библиотечно-ведческие исследования в современной Украине: проблематика, основные результаты» відмічає, що найбільш активно бібліотекознавцями України розробляється історична проблематика [14]. Серед визначених автором тематичних спрямувань докторських та кандидатських дисертацій, починаючи з 90-х рр. ХХ ст., регіональна проблематика не згадується. Теж ми спостерігаємо і в роботах інших дослідників. Наприклад, О.В. Воскобойникова-Гузева зазначає, що вагоме місце у науково-дослідній роботі НБУВ займають бібліотекознавчі дослідження, спрямовані на організаційну, технологічну та управлінську модернізацію всіх напрямів ді-

яльності наукових бібліотек в умовах інформатизації, оскільки технологічні, методичні й організаційні проблеми входження бібліотек як рівноправних науково-інформаційних партнерів у суспільство, що стрімко розвивається, потребують концентрації фахових зусиль саме у конкретно-практичному напрямі [10].

Ми звернулися до аналізу дисертаційних досліджень із бібліотекознавства, що були захищені протягом 2000-2014 рр. Ми також виходили з того, що дисертації в системі наукової комунікації об'єктивно відображають думку експертів щодо стану справ у науці. Те саме значення мають автореферати дисертацій, що в концентрованому вигляді представляють методологічну й експериментальну частини досліджень, а також отримані результати, висновки та рекомендації. Вони повною мірою можуть слугувати інформаційною базою для виявлення стану, особливостей, тенденцій розвитку об'єкта дослідження.

З огляду на той факт, що макромасив дисертацій, виконаних в Україні з кінця 90-х рр. ХХ ст. по наш час, було вже досить ретельно вивчено, ми обмежуємося лише дисертаціями, що містять у назві «конструкт» регіональний аспект. Крім того, ми враховували факт, що питання регіонального бібліотекознавства в потоці літератури з регіональної тематики українського сегменту фактично не були виявлені. При складанні параметрів контент-аналізу змісту дисертацій ми виходили саме з цього. Огляд літератури, аналіз тематики та цільового спрямування НДР бібліотек у регіонах, аналіз методологічної частини дисертаційних досліджень із бібліотекознавства дозволив нам визначити кілька дискурсів розглядання бібліотечної регіоналізації: 1 – Регіональне бібліотекознавство; 2 – Регіональний підхід; 3 – Регіональний напрям у бібліотекознавстві; 4 – Регіональний аналіз. Саме ці конструкти буди використані для визначення структури регіонального дискурсу бібліотекознавчих досліджень в Україні.

У нашій роботі ми обираємо підмасив дисертацій з бібліотекознавства зі спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство і зі спеціальності 07.00.08 з історичних наук теорія та історія бібліотечної справи. Терміном відбору дисертацій є 2000-2014 рр. Використовуючи

контентаналіз авторефератів дисертаційних досліджень, ми сподіваємося встановити стан дискурсивної єдності бібліотекознавчих досліджень на загальнобібліотекознавчому та регіональному рівнях. Для цього ми використовуємо дезінтеграцію методологічної частини авторефератів дисертацій для фіксування тематичної, концептуальної, інструментально-пізнавальної та теоретичної близькості досліджень. Для відбору підмасиву обрано маркери, відповідно до гіпотетичної дискурсивності дослідницьких робіт: *регіональний досвід, регіональний аспект, регіональний аналіз, регіональне бібліотекознавство, регіональний підхід* згадані в темі дисертації або в її методологічній частині. До маркерів для аналізу змісту віднесено такі: тема дослідження, мета, об'єкт, предмет, методологія (наукові підходи та методи), завдання, стратегії, концепції, напрями вдосконалення роботи бібліотек або розвитку бібліотечної діяльності. Всі маркери застосовувалися тільки по відношенню до регіонального дискурсу. В статті розглядаються результати тільки статистичної обробки виявлених маркерів. Обробка змістовних маркерів, що дозволить визначити якісний рівень їхнього розкриття та цільового використання для вирішення регіональних проблем, є наступним етапом роботи.

Усього нами було виявлено 220 одиниць авторефератів дисертаційних досліджень із бібліотекознавства. У підмасив тих, що відповідали нашим завданням, було віднесено 14 авторефератів. При цьому тільки 3 автореферати були означені маркером «регіон», 2 – «регіональний». Це наступні дослідження: О.В. Башун «Трансформація універсальної бібліотеки як культурно-інформаційного центру регіону» (2001); С.О. Денисенко «Інтеграція краєзнавчих фондів бібліотек регіону в умовах інформатизації» (2003); В.В. Лучанська «Формування системи інформаційно-бібліотечного забезпечення екологічної сфери Кримського регіону» (2004); Т.М. Костирко «Система бібліотечно-інформаційних ресурсів вищих навчальних закладів: концептуалізація регіональних механізмів функціонування» (2008); А.І. Сидоренко «Формування документного масиву для публічних бібліотек мовами національних меншин: етнорегіональний аспект»

(2002). При зверненні до тексту авторефератів додатково виявлено ще одну роботу за маркером «регіональний»: Тавальбех Алі Халід Алі «Стратегічне управління діяльністю бібліотеки» (2001), методологічна частина якої включала вивчення стратегічного регіонального управління. Регіональних питань торкається Г.В. Шемаєва у дисертаційному дослідженні галузевого спрямування «Трансформація галузевої інформаційно-бібліотечної системи в умовах інформатизації (на прикладі галузі ветеринарної медицини)» (2000). Останні 7 дисертацій мали чітке краєзнавче спрямування та представляли для нас інтерес уже при аналізі авторефератів за допомогою маркерів змісту. Але відзначимо, що майже всі вони були захищені з історичної спеціальності в галузі бібліотекознавства.

Додатково були вивчені автореферати докторських дисертацій. Встановлено, що з 2006 р. з 13 захищених дисертацій з бібліотекознавства жодна не мала регіонального спрямування. Тобто вони не відповідають визначеним нами регіональним дискурсам. У подальшому для більш глибокого вивчення використання регіонального аспекту необхідно провести їхній змістовний аналіз, на що нас скеровує О.В. Воскобойнікова-Гузєва, яка аналізує науково-дослідну роботу Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та відмічає її методологічне спрямування на узагальнення досвіду бібліотек України в його історичній і ретроспективній та інноваційному змісті [10].

Відповідно до висновків робіт Л.А. Литвинової [12, 13], за період 2008-2010 рр. доведеним фактом є те, що проблеми соціальної значущості та відповідності бібліотек реаліям інформаційного суспільства з його глобальними перевагами, значно підвищує роль бібліотек у формуванні нової комунікативної реальності. Підтвердженням цього факту є напрями бібліотекознавчих досліджень останніх років, серед яких посилюються теоретико-методологічні засади управління інноваційним розвитком бібліотек України, включаючи їхнє функціонування на документно-інформаційному й інформаційно-когнітивному рівнях, процеси коєволюційного розвитку бібліотеки та системи наукової

комунікації, теоретико-організаційні засади виховної діяльності бібліотек ВНЗ за умов розширення їхніх соціально-комунікаційних функцій, теоретичні та методологічні засади управління професійно-діяльнісним середовищем бібліотек, теоретико-методологічні алгоритми адаптації комунікаційних технологій до бібліотечної діяльності, утворення єдиного інформаційно-комунікаційного простору [12]. Л.А. Литвинова доходить висновку про те, що основною метою бібліотечної діяльності стає формування бібліотечно-інформаційного простору, що передбачає колективне створення та використання спільних ресурсів, тому в сучасних умовах виникає потреба в зміцненні інформаційної взаємодії між бібліотеками на основі перспективних інформаційних технологій та стандартів, створення комфортного інформаційного середовища бібліотек.

Відсутність науково спеціального методологічного статусу в регіонального бібліотекознавства підтверджує також структура заявленого до друку ретроспективного науково-допоміжного бібліографічного покажчика «Бібліотекознавство України (1991-2008)», в якій відсутній розділ або підрозділ «регіональне бібліотекознавство», «регіональні аспекти» і т. ін. [15].

Слід додати, що основними центрами організації та проведення регіональних бібліотекознавчих досліджень є Обласні універсальні наукові бібліотеки. Звісно, що науководослідна робота (НДР) є невід'ємною складовою діяльності ОУНБ. Бібліотеки національного та регіонального рівнів мають усі необхідні можливості для проведення самостійних наукових досліджень, на відміну від публічних бібліотек, що залучаються до інституціональних досліджень у межах регіону або країни. Так чи інакше, в результаті НДР формується важливий контент, який використовується для вирішення поточних та стратегічних завдань бібліотек із виконання ними їхніх соціально-комунікаційних функцій. Питання підвищення соціокультурного значення обласних універсальних наукових бібліотек (ОУНБ) пояснюється тим, що регіони в розбудові держави відіграють важливу роль. Вони впливають на концентрацію місцевих ресурсів, зокрема інформаційних, на вирішення суспільно значу-

щих проблем, а також впливають на економічний та культурний розквіт. Регіональні аспекти вивчення бібліотечної практики діяльності бібліотек становлять важливий сегмент бібліотекознавчих досліджень в Україні. Однак, він не є досить визначеним у сучасному українському бібліотекознавстві та потребує свого окремого вивчення. Поки що превалюють регіональні характеристики діяльності бібліотек у територіально-галузевому або функціональному аспекті, які виводяться з особливостей територій. Останнім часом спостерігається тенденція до системно-функціонального розгляду діяльності бібліотек у межах певних територій, зокрема в частині формування регіонального інформаційного ресурсу та корпоративних систем його використання.

Отже, на основі проведеного нами бібліометричного аналізу авторефератів бібліотекознавчих досліджень, можна дійти наступних висновків. Складається припущення про наявність певної принципової відмінності регіонального підходу М.С. Карташова та його наступників, від того, що ми можемо спостерігати при розгляді методологічних основ бібліотекознавчих досліджень в Україні. Розбіжності виявляються також у площині соціально-комунікаційної теорії бібліотекознавства, використання якої все більше починає вибудовуватися в методологічному баченні дослідницьких програм в Україні. Вони полягають у тому, що системна єдність бібліотечних об'єктів та явищ у концепції регіонального бібліотекознавства розглядається в зовнішньому контурі бібліотечної діяльності, тобто через зв'язки з територією, без урахування цілісності бібліотечної системи країни й єдності дії закономірностей розвитку бібліотечної системи та її складових. Треба підкреслити, що це положення підтверджується матеріалами вищезгаданих робіт з аналізу бібліотекознавчих досліджень. Те саме стосується бібліографічних досліджень, де також не було згадано про регіональний аспект або регіональне бібліотекознавство як підрозділ загального бібліотекознавства. Таким чином, ми можемо стверджувати, що регіонального бібліотекознавства як підсистеми в структурі українського бібліотекознавства не існує, оскільки воно не відповідає загальній дис-

курсивності бібліотекознавчих досліджень в Україні. Виникає необхідність пошуку нових підходів до організації та методологічного обґрунтування науково-дослідної діяльності бібліотек у регіонах, виходячи з нової проблематики та стану узагальнення традиційних аспектів бібліотечної діяльності, потреб визначення бібліотеками свого місця в комунікаційній інфраструктурі суспільства, організації та змісту бібліотечної освіти, формування державної політики в бібліотечній сфері з урахуванням процесів інтеграції в соціально-комунікаційній підсистемі суспільства.

Виникає важливе питання сприймання бібліотечною спільнотою методологічно-теоретичних зсувів у сучасному бібліотекознавстві, відповідності методичного інструментарію НДР, що проводять у бібліотеках, зокрема регіонального рівня, об'єктом вивчення яких стає їхнє функціонування в системі бібліотечно-інформаційної, соціально-комунікаційної діяльності в цілому. Питання місця та ролі бібліотек у соціокультурному житті регіону залишаються важливим аспектом бібліотечної теорії та практики. При цьому, комунікаційне спрямування бібліотекознавчих досліджень значно поширює коло об'єктів та предметних напрямів вивчення. Системне бачення бібліотеки як частини комунікаційного середовища сучасності стає необхідним підґрунтям аналізу та теоретичних узагальнень у бібліотекознавстві, так само як у його часткових складових, зокрема на регіональному рівні. Отже, рішення цих проблем може бути здійснено лише з державного

втручання та при врахуванні системного рівня розвитку регіональних і національної бібліотечної системи України в цілому, а також на основі виконання цільових науково-дослідних робіт. Завдання прискорення втілення інноваційних розробок і досвіду потребують пошуку все більш оптимальних і більш практичних рекомендацій щодо реалізації бажаних цілей діяльності бібліотек у регіонах.

Соціально-комунікаційний напрям бібліотекознавчих досліджень, що сформувався протягом останніх років, дає бібліотекарям необхідні методологічні, теоретичні, методичні підґрунтя для комплексного вирішення практичних завдань функціонування бібліотек. Розуміння бібліотеки як соціально-комунікаційного центру відкриває потребу у вивченні внутрішніх та зовнішніх зв'язків бібліотеки в комунікаційній структурі регіону; визначенні можливостей співпраці бібліотек у єдності організаційної структури бібліотечної системи регіону, країни та світу; налагодженні техніко-технологічної бази функціонування на основі медіатехнологій; інтегруванні до світових бібліотечно-інформаційних консорціумів.

Подальші напрями досліджень пов'язані з визначенням методологічної єдності формування програм бібліотекознавчих досліджень, моніторингу наукових досліджень, що проводяться в бібліотеках і наукових бібліотечно-інформаційних установах України, а також з установленням співвідношення та характеру зв'язків методологічного базису в бібліотекознавчих дослідженнях відносно об'єктів, що вивчаються.

Використані джерела

1. Апшай М.В. Науково-дослідницька робота як основа організації формалізованого спілкування в бібліотеках / М.В. Апшай ; редкол.: В.М. Шейко та ін. ; Харк. держ. акад. культури, Акад. мистецтв України, Ін-т культурології, Упр. культури і туризму Харк. облдержадмін. // КУЛЬТУРА та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 19 – 20 квіт. 2012 р. – Х. : ХДАК, 2012. – С. 239.
2. Осипова И.П. Проектная деятельность библиотек: общие проблемы. Региональный опыт / И.П. Осипова // Библиотечное дело. XXI век: науч. и практ. сб. Вып. 26. – 2003. – С. 243-269.
3. Карташов Н.С. Региональное библиотековедение как наука / Н.С. Карташов // Библиотековедение. – 2005. – № 5. – С. 110-121.
4. Карташов С.М. Региональное библиотековедение : науч.-практ. пособие / Н.С. Карташов. – М. : Либерия, 2004. – 224 с.
5. Карташов Н.С. Специфичность регионального библиотековедения / Н.С. Карташов, О.Н. Лукьянова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://libconfs.narod.ru/2005/s1/s1_p15/htm. – Заголовок з екрана.

6. Апшай М.В. Бібліотечна діяльність в структурі регіональних бібліотекознавчих досліджень / М.В. Апшай // Вісник ХДАК : зб. наук. пр. – Вип. 39 – Х., 2013. – С. 101-109.
7. Ільганаєва В.О. Хроніка реформування бібліотечної діяльності : 80 – 90-ті роки ХХ – початку ХХІ століття / В.О. Ільганаєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2005. – № 4. – С. 16-21.
8. Анохина Л. Создаём новое пространство. Яркие идеи – яркие проекты / Л. Анохина, Н. Никулина, Л. Завальная // Дело. – 2011. – № 9 (147). – С. 14-17.
9. Свобода А. Бібліотека як середовище формування інтелектуальних та інформаційних ресурсів суспільства знань / А. Свобода // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 6. – С. 39-42.
10. Воскобойнікова-Гузєва О.В. Бібліотекознавчі дослідження в національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського Українське бібліотекознавство в історичному вимірі : до 140-річчя від дня народження Л.Б. Хавкіної: (за матеріалами міжнар. наук. читань з нагоди 105-ої річниці від. бібліотекознавства) / О.В. Воскобойнікова-Гузєва ; Держ. закл. «Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г. Короленка». – Х., 2011. – С. 30-34.
11. Глазунова Л.В. Дисертаційні дослідження як індикатор розвитку бібліографічної науки в Україні на сучасному етапі / Л.В. Глазунова // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2009. – Вип. 28. – С. 86-99.
12. Литвинова Л.А. Розвиток книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства: бібліометричний аналіз авторефератів (1994–2012) / Л.А. Литвинова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?litera&id=8663&navStart=1>. – Заголовок з екрана.
13. Литвинова Л. Основні напрями дисертаційних досліджень з бібліотекознавства за спеціальністю 27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство / Л. Литвинова // Матеріали третьої науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», Львів, 29 вересня 2011 р. / Нац. ун-т «Львів. політехніка», Наук.-техн. б-ка. – Л. : Львів. політехніка, 2011. – С. 398-410.
14. Слободяник М.С. Библиотечковедческие исследования в современной Украине: проблематика, основные результаты / М.С. Слободяник // Библиотечное дело – 2003 : Научная конференция 24-25 апреля 2003 г.: тезисы докл. М., 2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://libconfs.narod.ru/1997/5s/5s_p8.htm. – Заголовок з екрана.
15. Політова О. Показчик «Бібліотекознавство України (1991-2008)» : [до вид. ретросп. наук.-допом. бібліогр. показч. «Українське бібліотекознавство (1991-2008)», НПУ] / О. Політова // Бібл. планета. – 2010. – № 3. – С. 38-39.